

דוד בן דוד עם לאה בן ארי:

אני נולדתי בעיר לא כל כך קטנה, בהונגרית זה מלדוואר, יש שלוש שמות לעיר הזאת כי זה היה פעם באוסטרו-הונגריה ובגרמנית היה שם אחר. וכשעברה לרומנים אז זה היה לדיאמונה הורי הגיעו ברכבת כפליטים, במלחמת העולם הראשונה. הם הגיעו ברכבת זה היה שבת והם לא רצו לנסוע בשבת אז הם החליטו לעשות הפסקה לשבת אחת ולהמשיך לנסוע לבודפשט. הם הגיעו מאיזו שהיא עיר בהונגריה. לאבא שלי לא הייתה אזרחות... ואמא שלי הייתה מרומניה, זה היה עסק מסובך שאני עד היום לא מצליחה להבין... בכל אופן הם היו צריכים לברוח. הם התכוונו להישאר לשבת אחת וראו שזו עיר מאוד דתית. היה שם רב מוויז'ניץ והיו חסידים וזה מאוד מצא חן בעיניהם ונשארו. ואחי ואני כבר נולדנו במלדוואר. זו הייתה עיר תרבותית שונת היו ניאולוגים ואורתודוקסים, היו 35-40 אלף יהודים. בין 200 אלף תושבים. זה משהו. היו שם שני בתי ספר תיכון יהודיים, אחד אורתודוקסי ואחד ניאולוגי. זו הייתה עיר אוניברסיטאית, היו המון בתי ספר, גויים כמובן. אבל היחס ליהודים היה נפלא. לא הרגשנו אנטישמיות מיוחדת. כמובן, כשפרצה המלחמה, הכל השתנה. ראש העיר היה מצויין, החנויות היו בידי היהודים וכל החנויות היו סגורות בשבת, כמו בארץ ישראל ממש. החיים היו נהדרים. אני למדתי בבית ספר מכתה א', היו גנים יהודיים. למדו בשפה הרומנית כשזה היה רומניה. אבל רוב האוכלוסיה דברה הונגרית. הורי דברו רומנית, היא הגיעה מרומניה ולא הצליחה במשך שלושים שנה ללמוד הונגרית. אצלנו בבית דברו גרמנית ויידיש ורומנית והונגרית, כך שכשאני התחלתי לדבר, וזה היה מוקדם מאוד, דיברתי 4 שפות. בגן הגננת הייתה יהודייה מגרמניה ודברה גרמנית, אז בגן דברו גרמנית. והייתה לנו עוזרת בית רומניה כי אמא לא דברה הונגרית, אז כמובן גם אני. ויידיש כמובן וברחוב עם הילדים, הונגרית, אז אני ואחי דברנו הונגרית. זה היה בית ספר של הקהילה האורתודוקסית. היו 4 כיתות עממי ו 8 כיתות גימנסיה, בשונה מיתר הארצות, שבהם היו 8-10 או 10 כיתות עממי. כך שבגיל 10 כבר הגעתי לגימנסיה. ולמדנו, לטינית וגרמניה ואלגברה. בגיל 10 זה היה קשה מאוד. בית הספר היה מחולק לשני בנינים, בנות לחוד ובנים לחוד. זה היה בית ספר דתי והיה מלא, ובאו אליו מכל האזור, מהכפרים, בעלי אדמות ששלחו את ילדיהם ששיכנו אותם אצל משפחות ושלמו להם בתבואה ובקמח. היו גם פנימיות שילדים גרו שם. בכיתה שלי היו 56 בנות. הכל היה טוב ויפה עד שההונגרים באו ב-1940. נכנסו מיקלוש הרטי על סוס לבן. אני זוכרת את זה. אני, בתור ילדה מאוד שמחתי כי דברתי הונגרית ומה ילדה מבינה בפוליטיקה. אבל ליהודים התחילו התלאות. התחילו לסגור חנויות ולשלוח את הגברים למחנות עבודה. ולי היו 3 אחים בוגרים ואבא שלי, שהיו בגיל שלקחו אותם. היות והאחים שלי היו ציונים לקחו אותם ל"מחנה עונש", קראו לזה. היה להם סרט על היד שהיה מיוחד למחנה עונש, אף אחד לא הגיע לאוקריאנה אף אחד לא לבסרביה. והיה אח אחד צעיר שנשאר בבית והיתר לא היו בבית. אבא שלי היה סוכן נוסע של תבלינים ואח"כ של בדים. וכל חייו לא היה בבית, רק בשבתות. הוא נסע ביום ראשון מהבית וחזר ביום חמישי אחר הצהריים.

בשנת 1944 בחודש מרץ נכנסו הגרמנים ואני עד אז למדתי בבית ספר ואפילו נרשמנו לשנה הבאה. לכתה החמישית של הגימנסיה. הייתי בת 14 סה"כ. בסה"כ למדתי 8 כיתות – 4 עממי ו 4 גימנסיה. נכנסו הגרמנים ולאחר שלושה שבועות היינו צריכים לענוד את הטלאי הצהוב. לא הספקנו להתאושש כי הכל בא בפתאומיות כזאת, עד אז חיינו חיים שאננים למדי, לא הרגשנו את האנטישמיות. שמענו שבפולניה ובעוד כל מיני מקומות רוצחים יהודים אבל זו הייתה שמועה ויהודים בדרך כלל לא מאמינים לדברים כאלה. תמיד אסונות קורים לאנשים אחרים ולנו זה לא יקרה, זה ברור. וכשהגרמנים נכנסו, עוד לא כל כך התייאשנו, חשבנו שיהיה טוב. שלושה שבועות ענדנו את הטלאי הצהוב וכבר הכניסו אותנו לגיטו. הבית שלנו היה בגיטו כך שלא היינו צריכים לצאת מן הבית. בחצר בית הכנסת אספו את כל היהודים ומשם הם חולקו לבתים שהיו בגיטו. הגיעו לשם גם יהודים מהכפרים. אבא שלי הלך לבית הכנסת, הוא רצה לפחות להביא הבית אנשים שהוא מכיר, חברים שלו ומשפחה שלנו. בדירה שלנו שוכנו כמה משפחות. כל הבית שלנו היו יהודים, אז בבית היו המון המון משפחות מכל מיני מקומות ואסור היה להם להביא איתם שום דבר ולנו היה בית מלא כל טוב אז חילקנו. פתחו מטבח תמחוי כזה והתחילו לחלק אוכל. כל הדבר הזה ארך שלושה שבועות, ואז התחילו לפנות אותנו לאושוויץ. אנחנו היינו הטרנספורט הראשון שיצא. הבית הראשון שיצא ביום הראשון של הפינוי. אספו אותנו ב-5 בבוקר, בשבת יום אחרי שבועות ואספו אותנו בחצר אסור היה לקחת הרבה דברים, כל אחד התלבש כמה שיכול. היה חם. אספו אותנו ואבא שלי היה ראש הבית אז אנחנו שקלנו בריחה אבל השלטונות, ההונגרים ביצעו את כל מה שהגרמנים אמרו להם. הגסטפו

היה מול הבית שלנו וכל הביצוע נעשה ע"י הז'נדרמים, המשטרה ההונגרית. והם איימו שאם מישהו יעלם מהבית, ראש הבית יוצא להורג. כבר בגיטו לקחו כל מיני אנשים עשירים לבית החרושת ללבנים ושם עינו אותם קשות. הייתה לנו הזדמנות לברוח ולא יכולנו לעשות את זה בגלל אבא היה לנו הסכם עם גוי לעבור לרומניה שם היה עוד שקט ולאמא הייתה משפחה ברומניה, אחיות של אמא ובני דודים. היינו צריכים למחרת לברוח, אני ואמא ואחי. אבל אבא אמר לא, הוא הלך להתייעץ עם הרבי מוויז'ניץ והוא אמר שיהיה טוב ולא לברוח. למחרת הרבי מוויז'ניץ ברח עם אותו גוי. הוא השאיר את אימו הזקנה בבונקר והיא הגיעה אח"כ לאושוויץ. והוא ברח לרומניה עם כל המשפחה. ואנחנו נשארו יתומים מרב. וכשאספו אותנו היו, פסי רכבת בתוך העיר, בתוך פארק.

קלטת חסרה

דוד: הגעת לבודפסט החלטת ללכת הביתה בלדיאמרה, לא הונגריה ולא גרמניה היום. את מוצאת את הבית שלך מופצץ ואז את פוגשת את אחיך. אולי תספרי לנו מה קרה אחרי שפגשת את אחיך.

לאה: פגשתי את אחי ברחוב וכל הרחוב התקהל מסביבנו. זו הייתה פגישה כזאת נרגשת. בכינו. איך אני הייתי נראית. שקלתי 28 קילו. ילדה מצומקת, רזה, חלשה, מורעבת. הוא לקח אותי מיד הבייתה. היה לו איזה חדר. וגם האח השני כבר היה שם. הם גרו ביחד אצל איזה חבר שלו ואני הצטרפתי אליהם. אחי לא עבד ולא היה לו שום דבר אז אכלנו בבית תמחוי. לא הרבה זמן מפני שאחי התחתן וקבל עבודה בעיר אחרת, עיר שדה שקראו לה סילצ'וניו ושם הוא הקים בית חרושת שהיה של משפחה שרק הבנות חזרו והן לא הבינו בזה כלום. המכונות היו מפורקות והוא הרכיב את המכונות והקים בית חרושת לסריגה. וגם הכל היה זמני ואנחנו רצינו לעלות ארצה. אז הוא הקים גם הכשרה במקום. המרכז של כל ההכשרות היה בארד ברומניה שם היה מרדכי רסל בין המנהיגים. לפי הגרלות מכל הכשרה רק 3 איש יכלו לצאת ארצה. אחרי כמעט שנה רק הגיע התור שלנו ונסענו עד ארד ומשם אספו אותנו ברכבות עם תעודות מזויפות וכך הגענו עד בלגרד ביגוסלביה שם כבר חיכו לנו כבר כמה שבועות ישבו שם המון מהונגריה שישבו וחיכו עד שיתמלא הטרנספורט הזה. האניה הייתה של 4500 איש ואספו. היה חורף והיה קור אימים ואנחנו ישנו על הרצפה אבל זה היה רק שבוע אז זו הייתה חצי צרה. מבלגרד הביאו אותנו לאיזו עיר נמל קטנה ושם חיכתה לנו האניה, כנסת ישראל" שעליזה פריד גם הייתה על האניה הזאת היו שם הרבה משפחות עם ילדים וגם צעירים וגם מבוגרים, כל מיני. זה היה בסוף נובמבר 1946 והייתנו בדיוק חודש על האניה וכשהגיענו לנמל חיפה בערב. האנגלים כבר גילו אותנו לפני חיפה אבל בכל זאת הגיענו לחיפה וראינו את האורות על הכרמל ובכינו ושרנו את התקווה. האנגלים עלו על האניה והתחילה המלחמה. אספנו מכל הבא ליד קופסאות שימורים ודלתות שעקרנו מהשירותים וזרקנו להם לראש. נשק לא היה לנו כמובן והם זרקו עלינו גז מדמיע. תינוקות נחנקו ונפטרו ושני בחורים צעירים נהרגו בקרבות האלה. זה לא עזר לנו. הם העלו אותנו על אנייה שלהם והעבירו אותנו לקפריסין. ושם היינו קודם במחנה אוהלים, מחנה קיץ וכשהגיע החורף והקור זה היה כבר בדצמבר העבירו אותנו למחנה חורף שהיה מפחונים ובכל חדר שתי משפחות. אחי עבד שם במין חנות כמו שק"ם שאפשר היה לקנות כל מיני דברים. קבלנו מצרכים לאוכל מן האנגלים. הקימו שם גם חוגים לעברית. למרות שאני ידעתי כבר עברית הלכתי גם ללמוד. ואז ראיתי שזה לא עסק זה יקח לפחות שנה וחבל לי על הזמן אז הצטרפתי לעליית נוער שם שזה היה במחנה אחר והיו שם מכל הזרמים, מגורדוניה וביתר והשומר הצעיר והכל והיו שם גרעינים חברות חברות. הקבוצה שאני הצטרפתי אליה נקראה "ביריה" הם לא קבלו כל אחד הייתה הצבעה על חברות כביכול ובאו שם גם שש בנות שהגיעו מהמחנות לשבדיה משם והגיעו לעליית הנוער. אשתו של שמוליק פרידמן והיינו שם ולמדנו והיו שם שליחים מהארץ. היו כמה מקבוצת יבנה והם לימדו אותנו כל מה שיכלו ללמד גם עברית אנחנו החלטנו שדי עם ההונגרית ועם כל שפה אחרת והתחלנו לדבר עברית כבר שם בקפריסין. והשליחים האלה מיבנה כנראה שאנחנו מצאנו חן בעיניהם והם החליטו שלאחר שאנחנו נגיע לארץ נלך בתור נוער לקבוצת יבנה. כשהגענו לארץ קודם שמו אותנו בקרנטינה, הסגר, אז חשבו שאנחנו מביאים איתנו כל מיני מחלות. הכניסו אותנו למוסד סגור ולא נתנו אפילו למשפחה לבוא לבקר. היינו שם חודש ימים וקבלנו חיסונים לכל מיני מחלות. היינו שם חודש זה היה בכפר סבא במוסד "רים" זה היה מאוד יפה שם, קבלנו אוכל טוב והבראנו קצת ואח"כ באנו לקבוץ יבנה כמובן הכינו לנו אוהלים, לא היה להם משהו אחר. זה היה בלילה הראשון ירד עלינו גשם וכולנו נרטבנו, גם המזרונים נרטבו אבל היינו מאושרים והרגשנו את עצמנו חלוצים. לא היינו שם יומיים וכבר התחלנו לעבוד וללמוד והיו שם מדריכים מאוד טובים ומורים מחברי יבנה ולמדנו הרבה. ממש כמו בבית ספר רגיל גם מתימטיקה ותנ"ך חצי יום למדנו וחצי יום עבדנו. היו שתי משמרות גם

בלימודים וגם בעבודה. חלק למדו בבוקר ועבדו אחר הצהריים וחלק הפוך. והיו כיתות יותר חזקות אלה שהיה להם ידע יותר והיותר חלשים. ממש לימודי בית ספר. והיינו נורא מאושרים. עד שפרצה המלחמה. לאחר החלטת המדינה היו פרעות ואי אפשר היה לנסוע לאף מקום רק בשיירות. באוטובוסים משוריינים. אי אפשר היה לצאת מהמשק בכלל והרבה פעמים כשהיינו חצי יום בדרך לתל אביב אי אפשר היה להגיע לתל אביב אז חזרנו הבייתה. רציתי להגיע לתל אביב כי אחי היה שם. אז לא יצאנו. אבל זה היה עוד שום דבר כי אח"כ התחילה המלחמה והתחילו להפציץ התחילו לאמן אותנו בנשק. המדריך שאימן אותנו היה בחור המשק בן 25 אב לשלושה ילדים ושבוע ימים התאמנו רק על נשק וביום שעשינו מטווח. יצאנו לשדות למטווח וראינו אווירונים, לא ידענו מה שלנו מה לא שלנו. וכשחזרנו הבייתה באותו רגע הייתה פגיעה ישירה על הצריף בו גר המדריך ששכב לנוח במיטה אחרי המטווח והוא נהרג על המקום והיו על ידו שני ילדים תאומים שלו. הילדה נהרגה והילד נפצע וזה השפיע עלינו בצורה איומה. המפגש הראשון אחרי המחנות אחרי כל מה שעברנו, עם המוות של אדם שהיית איתו רגע קודם והכרת אותו ופתאום דבר כזה.. וזה לא היה ההרוג היחיד כמוכן. ישראל גר בצריף הסמוך לזה של המדריך והוא רץ לעזור ולא שם לב שהגב שלו היה מלא רסיסים ורופאת השיניים עם פינצטה הוציאה לו את הרסיסים אחרי הכל. לא היו שם מקלטים אז חפרנו תעלות עמוקות מאוד שאפשר היה להכניס מיטות וכיסו אותם עם פחים ואלו היו המקלטים שלנו. ממש גרנו במקלט, אי אפשר היה, כל הלילות היו אזעקות מהמצרים זה היה קרוב מאוד לשם, לעזה לילה אחד עמדנו לעל המגדל מים וראינו את כל הקרב שמתנהל ברגבה אצלנו כבר פינו מקודם את הילדים והאמהות וכל מי שנשאר היה הנוער וכמה רווקים ובסוף הביאו גם צבא. אנחנו היינו מעטים בערך שלושים וכמה צעירים. הילדים הגדולים ביותר היו בני 13 וכל הצעירים שהיו צריכים להחזיק את המקום אז הביאו צבא וכך היה לנו מה לאכול כי הם הביאו מהצבא אוכל, בשר וכל הדברים וכך היה לנו מה לאכול. עד שהכל נגמר כמוכן לא למדנו בזמן הזה רק עבדנו הרגשנו גדולים הרגשנו שאנחנו מחזיקים את המשק וכשהמלחמה נגמרה המשכנו את הלימודים. החברה התחילו להתפרק, חלק מהם הגיעו ההורים שלהם מרומניה והיו צריכים לעזוב את הקיבוץ לעזור להם. לא נשארנו הרבה. למעשה רק אני נשארתי לבד כי התחתנתי זה היה ב-1950 ואני נשארתי לבד מכל החברה ביבנה. שנה אחרי זה ראובן נולד ופתאום הייתי כי צעירה שם. לא מצאתי את עצמי. הילדים התגייסו לצבא ולי למרות שהייתי צעירה היה כבר ילד. אז החלטנו שעוזבים וב-1954 הגענו לניר עזיון.